

ผลกระทบจากการระบาด COVID-19 ต่อความยากจน บทบาทขององค์กรนานาชาติ และข้อเสนอในการขจัดความยากจนของประเทศไทย

กฤษฎา สุขพัฒน์*

บทคัดย่อ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญของนานาชาติ เป็นปัญหาที่อยู่คู่กับโลกของเรามานาน ซึ่งมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบหลายประการที่ซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน แม้ว่าโดยภาพรวมสถานการณ์ความยากจนในโลกมีแนวโน้มได้รับการแก้ไขปัญหาทำให้คนยากจนมีจำนวนลดลงตามลำดับ แต่การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ทำให้ความยากจนของประเทศไทยและของโลกย่ำแย่ลง ในปัจจุบันยังคงมีคนยากจนขั้นรุนแรงที่ทุกข์ยากอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในโลก อาทิ โรคระบาดต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงความขัดแย้งและภัยสงครามในภูมิภาคต่าง ๆ ยังคงเป็นประเด็นท้าทายและอาจทำให้ภาวะความยากจนเพิ่มขึ้นได้ การระบาดของ COVID-19 ในขณะนี้ได้สร้างบาดแผลและผลกระทบแก่ผู้คนมากมาย โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ด้านสังคมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมเพิ่มขึ้น รวมถึงจะซ้ำเติมแก่ครัวเรือนยากจนและกลุ่มผู้เปราะบางต้องเผชิญกับความยากลำบากในชีวิตมากขึ้น ดังนั้น จำเป็นที่ประเทศไทยและทุกประเทศจะต้องริเริ่มพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ แก่ปัญหาความยากจนให้ลดน้อยลง ซึ่งจำเป็นที่รัฐบาลของนานาชาติพร้อมกับองค์กรระหว่างประเทศ และทุกภาคส่วนจะต้องประสานความร่วมมือกัน เพื่อขจัดความยากจนให้หมดสิ้นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ.2030 ร่วมกันดำรงไว้ซึ่งมนุษยธรรม การมีสิทธิพื้นฐานและการมีคุณภาพชีวิตเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ความยากจน, โควิด-19, องค์กรนานาชาติ, การขจัดความยากจน, ประเทศไทย

* นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

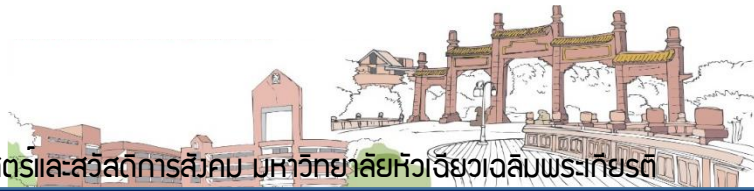
The Impact of the COVID-19 outbreak on Poverty, Role of International Organizations, and Suggestion of Poverty Elimination in Thailand

Kritsada Sukkaphat

Abstract

Poverty is a fundamental issue of all nations. It has been occurring in our world for a long time. Poverty is caused by several complex elements. Even though there has been a tendency in the overall situation of poverty in the world to get the problem solved, the current COVID-19 pandemic is making Thailand and global poverty worse. The number of poor people in developing countries is declining due to changing situations, such as various epidemics, conflicts, and climate change. However, there are still many more severely poor people in distress in these countries. The said situation of change in the world remains a challenge and will increase poverty. The current COVID-19 outbreak has created wounds and impacts on people, especially in the economic downturn. On the social dimension, the increasing social inequalities are causing poor households and vulnerable people to face more difficulties in their lives. Therefore, it is imperative that each country urgently develops dimensions to mitigate the problems of poverty. Governments cooperate with international organizations, and all sectors to end poverty in pursuit of the 2030 United Nations Sustainable Development Goals and uphold fundamental rights and living quality that is truly compatible with human dignity.

Keywords: Poverty, COVID-19, International Organization, Poverty Elimination, Thailand

ความหมายของความยากจน

เนื่องจากความยากจนเป็นปัญหาของโลก องค์การระหว่างประเทศจึงให้ความหมายของความยากจนว่าหมายถึง การขาดแคลนที่อยู่อาศัย การขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การขาดโอกาสทางการศึกษา การไม่มีงานทำ การไร้อำนาจ ตลอดจนตกอยู่ในความเสี่ยง และความหวาดกลัว คือ การปราศจากซึ่งทางเลือกและโอกาส รวมถึงการไม่มีเกียรติในความเป็นมนุษย์ การขาดความสามารถในการเข้าร่วมสังคม ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ ไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อป่วยไม่สามารถไปโรงพยาบาล ไม่มีที่ดินสำหรับผลิตอาหาร ไม่มีงานให้ทำเพื่อเลี้ยงชีพ ไม่ปลอดภัย และถูกกีดกันทางสังคม อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดี ขาดการเข้าถึงน้ำสะอาดและสาธารณสุขที่ดี (United Nation, 2015) ในขณะที่หน่วยงานของประเทศไทยที่มีบทบาททางการศึกษา และแก้ปัญหาความยากจนให้คำนิยามว่า คือ ความขาดแคลนหรือความไม่พอเพียงกับการดำรงชีพตามความจำเป็นพื้นฐาน รวมถึงการขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต เนื่องจากการขาดทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต การขาดความรู้ความสามารถ ขาดทางเลือก ขาดการรับรู้ข่าวสาร ไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ความยากจนมิได้จำกัดเฉพาะคนที่ขัดสนทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายๆ ด้าน ที่มีผลทำให้ขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต ทั้งขาดการศึกษาหรือได้รับการศึกษาน้อย การขาดทรัพยากร ขาดที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินแต่ไม่เพียงพอ

กับการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต การขาดข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ในการประกอบอาชีพ การไม่สามารถเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งนำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปว่า ความยากจนไม่ได้จำกัดหมายถึง ความขาดแคลนในด้านตัวเงิน รายได้ หรือทรัพยากรในการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการขาดโอกาสและศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติต่างๆ อาทิ ด้านสาธารณสุข การศึกษา การเข้าถึงบริการและสิทธิขั้นพื้นฐานของชีวิต การขาดที่ดินหรือต้นทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่ความไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมตามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เส้นความยากจน (Poverty Line)

ธนาคารโลก กล่าวว่า ความยากจนมักถูกวัดจากระดับรายได้หรือระดับการบริโภคของบุคคล โดยจะถือว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีระดับรายได้หรือระดับการบริโภคต่ำกว่าระดับรายได้หรือระดับการบริโภคขั้นต่ำที่จะสามารถบริโภคสินค้าและบริการจำเป็นพื้นฐานได้ เรียกระดับรายได้หรือระดับการบริโภคขั้นต่ำดังกล่าวว่า “เส้นความยากจน” (Poverty Line) ธนาคารโลกใช้เส้นแบ่งกลุ่มความยากจนของประเทศที่ยากจนที่สุด เพื่อจะกำหนดเส้นความยากจนสากล (International Poverty Line) ซึ่งหมายถึง เกณฑ์ทางการเงินที่กำหนดโดยการแปลงเกณฑ์ความยากจนของทุกประเทศเป็นสกุลเงินดอลลาร์ คนที่อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์นี้จะถือว่า อยู่

ในความยากจน ในอดีตเส้นความยากจนนานาชาติ อยู่ที่ 1 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ต่อมาได้เพิ่มขึ้นเป็น 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน และในปี 2017 ปรับเปลี่ยนเป็น 1.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน (เงินไทย ประมาณวันละ 60 บาท) ดังนั้น คนที่มีรายได้หรือระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจนนานาชาติ ถือว่า เป็นคนจน

ส่วนเส้นความยากจนของประเทศ (National Poverty Line) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดในประเทศนั้น ๆ เพื่อใช้แจกแจงคนจนและคนไม่จน โดย“คนจน” หมายถึง คนที่มีรายได้หรือค่าใช้จ่ายต่ำกว่าเส้นความยากจน ซึ่งเส้นความยากจนนี้คำนวณขึ้นมาเป็นตัวเงิน ที่สะท้อนต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าอุปโภคที่จำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำของการดำรงชีพ เส้นความยากจน (Poverty Line) ประกอบด้วยเส้นความยากจนด้านอาหาร (Food Poverty Line) และเส้นความยากจนที่ไม่ใช่อาหาร (Non Food Poverty Line) รวมกัน มีหน่วยเป็นบาท/คน/เดือน

สาเหตุสำคัญของความยากจนในระดับโลก

ปัญหาความยากจนในโลกเป็นวิกฤตสำคัญที่มีสาเหตุอันเป็นรากเหง้าของความยากจน ที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในหลายมิติ ซึ่งทำให้การขจัดปัญหาความยากจนไม่สามารถหมดไปจากภูมิภาคต่างๆ ของโลกได้ องค์การ Concern Worldwide (Concern Worldwide, 2020) ได้วิเคราะห์สาเหตุสำคัญของความยากจนในโลก สรุปสาระสำคัญคือ

1. การขาดแคลนน้ำสะอาดและอาหาร : การขาดแคลนน้ำสะอาดและอาหารเป็นต้นตอสำคัญของความยากจนขั้นรุนแรงในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล

2. การไม่มีงานทำ หรือมีรายได้ไม่เพียงพอ : การไม่มีงานทำเป็นสาเหตุของความยากจน อาจเกิดจากการไม่มีพื้นที่ประกอบอาชีพ พื้นที่ประสบปัญหาความแห้งแล้ง หรือดังเช่นในประเทศคองโก ที่ตกอยู่ในภาวะสงครามมาหลายปี

3. สงครามและความขัดแย้ง : การสู้รบและความขัดแย้งในประเทศต่างๆ มักมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความยากจนและความอดอยากของผู้คน เช่น ในประเทศซีเรีย เยเมน

4. ความไม่เท่าเทียมกัน : ความไม่เท่าเทียมกันในโลกมีหลายประเภท ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ สังคม ความไม่เท่าเทียมทางเพศ ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีพ

5. ขาดการศึกษา : การศึกษาที่มีคุณภาพเป็นหนทางไปสู่การประกอบอาชีพ มีอุปสรรคมากมายที่ทำให้เด็กจำนวนมากขาดการศึกษาที่มีคุณภาพ องค์การ UNESCO ประเมินการณ์ว่า 170 ล้านคนจะไม่สามารถยกระดับชีวิตจากความยากจนขั้นรุนแรงหากขาดการศึกษาที่มีคุณภาพ

6. Climate Change : ความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลต่อความยากจนของผู้คนในโลก เนื่องด้วยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรม ผลกระทบของภูมิอากาศ ความแห้งแล้ง พายุ ล้วนมีผลต่อการประกอบอาชีพ ธนาคารโลกประเมินว่า

Climate Change จะมีอิทธิพลต่อปัญหาความยากจนของผู้คนมากกว่า 100 ล้านคนในอนาคต

7. การขาดโครงสร้างพื้นฐาน : โครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา การติดต่อสื่อสาร ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การเดินทาง การเข้าถึงการทำงาน เพื่อมีรายได้และสามารถหลีกเลี่ยงจากความยากจน

8. ความสามารถที่จำกัดของรัฐบาล : การบริหารดูแลโครงการสวัสดิการสังคม อาทิ ด้านสุขภาพ การศึกษา สาธารณูปโภค มีผลต่อพลเมือง รัฐบาลที่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารปกครอง มีการคอร์รัปชัน ไม่สามารถสร้างความปลอดภัยแก่ประชาชน ย่อมเป็นสาเหตุของความยากจน

9. ขาดเงินทุนสำรอง : ผู้อยู่ในภาวะความยากจนไม่อาจฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิต เมื่อประสบปัญหา อาทิ ความแห้งแล้ง ความขัดแย้ง หรือความเจ็บป่วย ดังเช่น ประเทศเอธิโอเปีย เมื่อประสบภาวะความแห้งแล้งอย่างรุนแรงซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตความอดอยาก เมื่อขาดทุนสำรองทำให้ไม่อาจรับมือกับช่วงยากลำบากของชีวิตได้

ภาพรวมสถานการณ์ความยากจนระดับโลก

จากการประมาณการขององค์การสหประชาชาติ (United Nation, 2021) ในปี 2015 ประชากรโลก 10 เปอร์เซ็นต์หรือ 734 ล้านคนมีชีวิตอยู่ด้วยค่าครองชีพต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์ต่อวัน ในเอเชียตอนใต้และภูมิภาคซารารของแอฟริกา คาดว่าจะมีความยากจนเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยผู้ยากจนเพิ่มขึ้น 32 ล้านคนและ 26 ล้านคน ตามลำดับที่ดำรงชีวิตด้วยค่าครองชีพต่ำกว่าเส้น

ความยากจนระหว่างประเทศ เนื่องด้วยโรคระบาดต่าง ๆ สัดส่วนจำนวนของผู้ใช้แรงงานทั่วโลกที่มีชีวิตยากจนขั้นรุนแรงลดลงครึ่งหนึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจากร้อยละ 14.3 ในปี 2010 เป็นร้อยละ 7.1 ในปี 2019 และก่อนการระบาดของ COVID-19 ตามที่ได้คาดการณ์ไว้ว่าร้อยละ 6 ของประชากรโลกจะคงอยู่ในความยากจนขั้นรุนแรงในปี 2030 ทว่าโลกไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการขจัดความยากจนขององค์การสหประชาชาติ โดยผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 จะทำให้ผู้ยากจนขั้นรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกกว่า 70 ล้านคน (World Economic Forum, 2020) องค์การสหประชาชาติยังระบุว่า 1 ใน 5 ของเด็กยังดำรงชีวิตในความยากจนอย่างรุนแรง และผลของความยากจนและความขาดแคลนตั้งแต่ในวัยเด็กนี้ มีผลกระทบที่อาจส่งผลเมื่อเติบโตขึ้นตลอดชีวิต รวมถึงระบุว่าในปี 2016 ร้อยละ 55 ของประชากรโลกประมาณ 4 พันล้านคนยังคงไม่ได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบใด

วิกฤต COVID-19 มีผลต่อการต่อสู้กับความยากจนที่ผ่านมาหลายทศวรรษเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยใหม่ที่เผยแพร่โดย UNU World Institute for Development Economics Research ระบุว่า ผลกระทบจากการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ทั่วโลกสามารถเพิ่มความยากจนทั่วโลกได้มากถึงครึ่งพันล้านคนหรือ 8% ของประชากรทั้งหมด นี่จะเป็นครั้งแรกที่ความยากจนเพิ่มขึ้นทั่วโลกในรอบ 30 ปีนับตั้งแต่ปี 1990

UNU-WIDER กล่าวว่า ในปัจจุบันมีผู้คนมากกว่า 700 ล้านคนหรือร้อยละ 10 ของประชากร

โลกที่ยังคงมีชีวิตอยู่ในความยากจนขั้นรุนแรงต้องดิ้นรนเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ การศึกษาและการเข้าถึงน้ำสะอาดและการสุขาภิบาล ผู้คนส่วนใหญ่ที่มีค่าครองชีพต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์ต่อวันอาศัยอยู่ในภูมิภาคซารารของแอฟริกา ทั่วโลกอัตราความยากจนในพื้นที่ชนบทอยู่ที่ร้อยละ 17.2 ซึ่งสูงกว่าในเขตเมืองมากกว่าสามเท่า

อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่มิงานทำก็ไม่สามารถรับประกันว่าจะมีชีวิตคุณภาพชีวิตที่ดี ความจริงปรากฏว่า 8 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่มิงานทำทั่วโลกและครอบครัวของพวกเขายังคงอยู่ในความยากจนขั้นรุนแรง ในปี 2018 เด็ก 1 ใน 5 คนต้องอยู่ในความยากจนขั้นรุนแรง การดูแลให้ความคุ้มครองทางสังคมสำหรับเด็ก ๆ และกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยลดความยากจน

งานวิจัยของ UNU-WIDER (2020) บ่งชี้ว่าประชากรโลกที่อยู่ใต้ความยากจนขั้นรุนแรงจะเพิ่มขึ้นเป็น 1.1 พันล้านคน ในช่วงที่โลกเผชิญกับการระบาดของ COVID-19 เป็นผู้ยากจนขั้นรุนแรงที่มีรายได้เพียงวันละ 1.90 ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ 60 บาท ซึ่งถือว่ามากที่สุดนับตั้งแต่ปี 2002 หรือ 18 ปี ทำให้ประชากรที่เคยหลุดพ้นความยากจนกลับมาจนอีกครั้ง

อาจกล่าวได้ว่าความหวังสำคัญของโลกในขณะนี้อยู่ที่วงการวิทยาศาสตร์สายการแพทย์ที่ต้องเร่งพัฒนาวัคซีนและยารักษา COVID-19 ซึ่งสอดคล้องกับการมุ่งเน้นไปยังกระบวนการสาธารณสุขและความปลอดภัยในชีวิตมนุษย์ตลอดครึ่งปีที่ผ่านมา เวลาดียวกันมิติด้านสังคมที่มีปัญหา

ต่าง ๆ สะสมต่อเนื่องมาก่อนการระบาด COVID-19 ดูเหมือนจะได้รับความสนใจน้อยลงหรือน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับผลกระทบในโลกของความเป็นจริง

งานวิจัยจำนวนไม่น้อยซึ่งตีพิมพ์ในช่วงที่ผ่านมากล่าวถึงผลกระทบที่วิกฤตการระบาดของ COVID-19 มีต่อความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัยชิ้นล่าสุดของ UNU-WIDER ภายใต้ชื่อ 'Precarity and the pandemic' หรือ 'ความเปราะบางกับการระบาดใหญ่' สะท้อนถึงความสับสนในด้านเศรษฐกิจ การเลี้ยงชีพที่ผู้คนทั่วโลกจะต้องเผชิญและถือเป็นวิกฤตที่น่าหวงกังวลยิ่ง

ผู้วิจัยทำการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ด้านการเงินของประชากรโลกกับเส้นความยากจน 3 ระดับของธนาคารโลก ที่ตัวเลขรายรับวันละ 1.90, 3.20 และ 5.50 ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็น 60, 100 และ 170 บาทตามลำดับ ผู้วิจัยพบว่า หากคำนวณว่ารายได้ของประชากรลดลงในสัดส่วนร้อยละ 5, 10 และ 20 จากมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลแต่ละประเทศปล่อยออกมาต่อสู้กับสถานการณ์ระบาด COVID-19 ตัวเลขคนจนในระดับ 'ความยากจนขั้นรุนแรง' (Extreme Poverty) ทั่วโลก หรือผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยรายได้วันละ 60 บาท จะเพิ่มขึ้นมากถึง 400 ล้านคน ขณะที่ประชากรโลกอีก 500 ล้านคนจะตกไปอยู่ในสองระดับที่เหลือ

นอกจากนี้ ยังมีรายงานการวิจัยของธนาคารโลก ซึ่งได้ผลการวิจัยที่ใกล้เคียงกับการวิจัยของ UNU-WIDER ซึ่งพบว่า สถานการณ์โรคระบาด COVID-19 จะส่งผลให้มีคนยากจนเพิ่มขึ้น 40-60 ล้านคน ขณะที่คนที่ยากจนอยู่แล้วจะยิ่งยากจนมากขึ้นไปอีก โดยระบุว่า ความพยายามตลอดหลายสิบปี

ที่ผ่านมาที่จะยุติความยากจนของธนาคารโลกและรัฐบาลนานาชาติ ซึ่งเริ่มเห็นผลชัดเจนในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาซึ่งยืนยันได้จากจำนวนคนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าวันละ 1.90 ดอลลาร์สหรัฐ (ราว 61 บาท) ลดลงเหลือ 10% หรือราว 734 ล้านคนในปี 2015 เมื่อเทียบกับช่วงปี 1990 ที่มีประชากรยากจนถึง 36% หรือราว 1,900 ล้านคน แต่เนื่องด้วยวิกฤตทั่วโลกของ COVID - 19 แนวโน้มทำให้การจัดกับความยากจนในช่วงหลายทศวรรษสูญเปล่า การระบาด COVID- 19 ส่งผลกระทบต่อคนยากจน ทำให้ตกงาน ขาดรายได้ และยังคงต้องแบกรับค่าใช้จ่ายสินค้าที่แพงขึ้น อีกทั้งทำให้ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่จำเป็นในระบบสาธารณสุขและการศึกษา

รายงานของธนาคารโลก ประเมินว่าในปี 2020 จะมีประชากรราว 40-60 ล้านคนทั่วโลกเข้าข่ายคนยากจน เพราะ COVID-19 โดยความรุนแรงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น สัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 3.20 ดอลลาร์สหรัฐ/วัน (ราว 104 บาท) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึง 23% หรือจาก 40 ล้านคนมาอยู่ที่ 150 ล้านคน และสัดส่วนของประชากรที่มีรายได้น้อยกว่า 5.50 ดอลลาร์สหรัฐ/วัน (ราว 178 บาท) จะเพิ่มขึ้น 42% หรือจาก 70 ล้านคน มาอยู่ที่ 180 ล้านคน และในอีก 6 เดือนต่อมา ธนาคารโลกได้เปิดเผยผลการศึกษาพบว่า COVID-19 อาจทำให้ประชากรทั่วโลกราว 100 ล้านคนตกอยู่ในสถานะยากจนขั้นรุนแรง (Extreme Poverty) เนื่องจากการระบาดของ COVID-19 ทำให้รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลกต้องออกมาตรการล็อกดาวน์ จน

ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมเสียหายเพิ่มมากขึ้น

ความยากจนในประเทศไทย

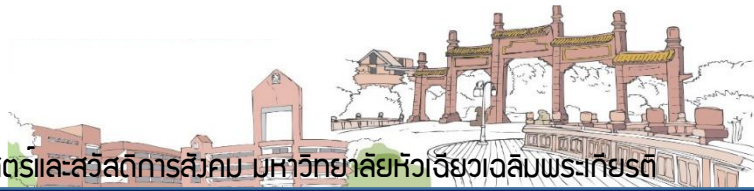
ปัญหาความยากจนในสังคมไทยถือเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังไม่มีวิธีการใด ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างยั่งยืน ความยากจนเป็นปัญหาที่มีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ (ชนพล สราญจิตร, 2558)

1. สาเหตุภายในตัวบุคคล ได้แก่ การขาดต้นทุนการผลิต ขาดที่ทำกิน ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ความเจ็บป่วยหรือพิการ การขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ การขาดศีลธรรมและคุณธรรม ติดอบายมุข ยาเสพติด การว่างงาน ค่าแรงงานต่ำ การถูกเอาเปรียบ การเป็นหนี้ทั้งในและนอกระบบ เป็นต้น

2. สาเหตุภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ การกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียม นโยบายที่ไม่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ระบบการบริหารงาน ภาครัฐที่ด้อยประสิทธิภาพ ความล่าช้า ความด้อยประสิทธิภาพ โครงสร้างภาษีที่ไม่เป็นธรรม การจัดสรรงบประมาณที่เหลื่อมล้ำ การให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยม เป็นต้น

ภาพรวมสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย

รายงานสถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำในปี พ.ศ. 2562 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) พบว่า สัดส่วนคนยากจนลดลงจากร้อยละ 9.85 ใน

ปี 2561 มาอยู่ที่ร้อยละ 6.24 ในปี 2562 หรือมีคนจนจำนวน 4.3 ล้านคน ลดลงจาก 6.7 ล้านคนในปีก่อนหน้า

นอกจากนี้ ครีวเรือนยากจนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 3,016 บาทต่อคนต่อเดือน จาก 2,823 บาทต่อคนต่อเดือนในปี 2560 คิดเป็นอัตราการขยายตัวร้อยละ 6.81 สูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้เฉลี่ยทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าผลประโยชน์ตกกับคนยากจนมากขึ้น โดยมีประเด็นความยากจนที่น่าสนใจดังนี้

□ ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการแก้ไขปัญหาความยากจนที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งมีเป้าหมายให้สัดส่วนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนลดลงเหลือร้อยละ 6.5 โดยสัดส่วนคนจนปี 2562 เท่ากับร้อยละ 6.2 ซึ่งให้เห็นถึงการประสบผลสำเร็จในการลดความยากจน

□ แม้ว่าคนยากจนจะลดลง แต่ยังมีคนเกือบจนอยู่มาก โดยในปี 2562 มีคนเกือบจนทั้งสิ้น 5.4 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.79 ของประชากรทั้งหมด ถึงแม้ว่าจะลดลงจากปีก่อน แต่ยังคงเฝ้าระวังและมีมาตรการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเนื่องจากคนเกือบจนมีโอกาสเสี่ยงที่จะเป็นคนจนได้ง่าย

□ ภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนจนมากที่สุด 3 อันดับ คือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดาก บัตตานี นราธิวาส เป็นจังหวัดที่มีความยากจนสูงที่สุด

□ คนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ ทำงานในภาคเกษตรกรรม อาศัยอยู่ในครัวเรือนใหญ่ ทำให้มี

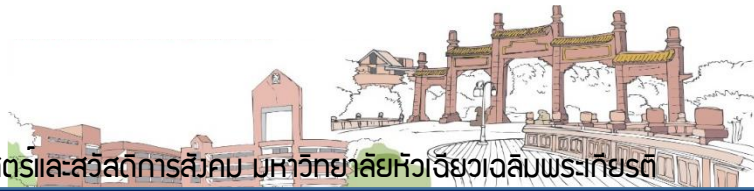
รายได้น้อย และส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบ ซึ่งไม่ได้รับการดูแลภายใต้กฎหมายการคุ้มครองแรงงาน ทำให้โอกาสการเข้าถึงสวัสดิการจำกัด

□ ความยากจนหลายมิติ (Multi-dimensional Poverty Index: MPI) ในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง โดยมิติด้านความเป็นอยู่เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความมั่นคงทางการเงิน การใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ และการศึกษาตามลำดับ

□ เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า ภาคใต้มีค่าดัชนีความยากจนหลายมิติสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเมื่อพิจารณาตามเขตการปกครอง พบว่า ค่าความยากจนหลายมิติในเขตเทศบาลต่ำกว่านอกเขตเทศบาล

□ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแนวโน้มของความยากจนในระหว่างปี 2541-ถึงปัจจุบัน สัดส่วนและจำนวนคนจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากจำนวนคนยากจน 25.8 ล้านคนหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 38.63 ในปี 2541 ลดลงเหลือ 11.6 ล้านคน หรือร้อยละ 17.88 ในปี 2552 และลดลงเหลือ 4.3 ล้านคน หรือร้อยละ 6.24 ในปี 2562

จากการวิเคราะห์กลุ่มคนยากจนในระยะหลัง พบว่า ครีวเรือนยากจน 1 ใน 3 เป็นผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (Economically Inactive Household) มีการพึ่งพิงสูงโดยมีเด็กและผู้สูงอายุจำนวนมากในครัวเรือน และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (คนจนร้อยละ 79.18 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า) อีกทั้งผู้มีงานทำที่ยากจนส่วนใหญ่ทำงานในภาคการเกษตรซึ่งมีรายได้น้อย สะท้อนให้เห็นว่า

ครัวเรือนยากจนมีความสามารถในการสร้างรายได้ได้น้อย

การปรับตัวลดลงของคนจนในปี 2562 สาเหตุสำคัญเกิดจากการขยายความครอบคลุมมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐในปี 2562 โดยเฉพาะโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือคนจนกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่ำโดยตรง โดยในปี 2562 มีผู้ที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวนทั้งหมด 14.5 ล้านคน เพิ่มขึ้นมาจากปี 2561 ที่มี 11.4 ล้านคน

ธนาคารโลกวิเคราะห์ความยากจนและแนวโน้มความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย

ธนาคารโลก ได้วิเคราะห์ความยากจนและแนวโน้มความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยจากสถิติอย่างเป็นทางการของภาครัฐ พบว่า ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดความยากจนตลอดช่วง 30 ปีที่ผ่านมา จากเมื่อปี 2531 ที่มีสัดส่วนคนยากจนมากกว่าร้อยละ 65 เป็นต่ำกว่าร้อยละ 10 ในปี 2561 อย่างไรก็ตาม การเติบโตของรายได้ครัวเรือนและการบริโภคได้หยุดชะงักลงทั่วประเทศตลอดหลายปีที่ผ่านมาส่งผลให้ความก้าวหน้าในการลดความยากจนของประเทศไทยถดถอยลง พร้อมกับจำนวนประชากรยากจนที่เพิ่มขึ้น

ระหว่างปี 2558- 2561 อัตราความยากจนของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.2 เป็นร้อยละ 9.8 อีกทั้งจำนวนประชากรที่อยู่ในภาวะยากจนเพิ่มขึ้นจาก 4,850,000 คนเป็นมากกว่า 6,700,000 คน ความยากจนที่เพิ่มขึ้นในปี 2561 นี้กระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคใน 61 จังหวัดจาก 77

จังหวัดทั่วประเทศ จำนวนประชากรที่ยากจนในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นกว่าครึ่งล้านคนในแต่ละภาค ในขณะที่อัตราความยากจนในพื้นที่ขัดแย้งสามจังหวัดชายแดนใต้สูงที่สุดเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2560

ธนาคารโลกยังวิเคราะห์ว่า ความยากจนที่เพิ่มขึ้นเร็ว ๆ นี้เกิดขึ้นพร้อมกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่และเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจไทย ช่วงสองสามปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่อื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีอัตราการเติบโตต่ำที่สุดในภูมิภาคนี้ คือ ร้อยละ 2.7 ในช่วงไตรมาสที่ 4 ของปี 2562 นอกจากนี้ ภาวะภัยแล้งได้เริ่มส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มที่ยากจนที่สุดอยู่แล้ว

ขณะที่ประเทศไทยมีตัวชี้วัดระดับสากลด้านภาวะความเป็นอยู่ที่ดีในระดับที่ดี เช่น การเข้าเรียนของเด็กปฐมวัย การมีน้ำใช้ สุขาภิบาล และการมีไฟฟ้าใช้ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน อีกทั้งอัตราความยากจนระดับรุนแรงของประเทศไทยที่ใช้มาตรฐานสากลเป็นตัววัด คือจำนวนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่า 1.90 เหรียญสหรัฐต่อวัน มีเพียงร้อยละ 0.03 แต่อย่างไรก็ดี ความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นประเด็นสำคัญของประเทศไทย ความมั่งคั่งยังคงไม่กระจายอย่างทั่วถึงไปสู่ประชากรที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 40 เท่าที่ควร

เวลาเดียวกันการระบาดของ COVID-19 ที่แพร่กระจายทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยทำให้

เศรษฐกิจไทยตกต่ำลง ธนาคารกสิกรไทย คาดการณ์ว่า ในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 เศรษฐกิจไทยจะเข้าสู่ภาวะถดถอย โดยคาดว่าเศรษฐกิจไทยทั้งปี 2563 จะขยายตัวเพียง 0.5% และจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยดังนี้

1) รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ (11.9% ของจีดีพี) คาดว่าจะลดลง 21.2% ทั้งปี 2020 โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะหายไป 8.3 ล้านคน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่ผ่านด่านสุวรรณภูมิหดตัวถึง 24.2% แม้เป็นฤดูกาลท่องเที่ยว

2) การส่งออกสินค้าของไทย เนื่องจากอุปสงค์ต่างประเทศชะลอลง ส่งผลกระทบต่อการส่งออกโดยเฉพาะ อุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ พลาสติก และเครื่องจักรไฟฟ้ามากที่สุด

3) การผลิตและการลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มที่พึ่งพิงวัตถุดิบจากจีน เนื่องจากจีนปิดเมือง โดย ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ข้อมูลจาก Baidu Migration Index ชี้ว่ามีเพียง 38.9% ของแรงงานจีนเท่านั้นที่กลับเข้าทำงานในเมืองหลัก ทำให้อุตสาหกรรมไทยที่ใช้วัตถุดิบจากจีนมีแนวโน้มขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับใช้ในการผลิต

4) การใช้จ่ายครัวเรือนมีแนวโน้มอ่อนแอลง โดยคาดว่าประชาชนบางส่วนจะลดการใช้จ่ายนอกบ้านและจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงเนื่องจากกังวลต่อการแพร่ระบาด รวมทั้งการผลิตและการลงทุนที่หยุดลง จะส่งผลกระทบต่อรายได้ของแรงงานให้ลดลงตามไปด้วย

5) นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจและการเร่งเบิกจ่ายลงทุนของรัฐช่วยเศรษฐกิจได้เพียงบางส่วน

งบประมาณรายจ่ายปี 2563 ที่ล่าช้าทำให้งบลงทุนภาครัฐเบิกจ่ายได้น้อยจนถึงกลาง ไตรมาสที่ 2 แม้ราชกิจจานุเบกษาได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. งบประมาณประจำปี 2563 แต่ประเมินว่างบประมาณลงทุนจะเบิกจ่ายปริมาณมากตั้งแต่มิถุนายนพฤษภาคม โดยอ้างถึงการเบิกจ่ายงบลงทุนของภาครัฐในช่วงปีงบประมาณ 2558 - 2562 ที่อัตรางบเบิกจ่ายสะสมในช่วง 2 เดือนของการใช้งบประมาณที่คิดเป็นเพียง 7.2% ของวงเงินงบประมาณ และการเบิกจ่ายจะเร่งตัวในเดือนที่ 3 เป็นต้นไป แผนกระตุ้นเศรษฐกิจมูลค่า 1 แสนล้านบาทจะสนับสนุนเศรษฐกิจได้เพียงบางส่วน ดังนั้น เศรษฐกิจไทยโดยรวมจะยังถูกกดดันจากการระบาดของ COVID-19 และการหดตัวของส่งออกที่ส่งผลให้การจ้างงานในอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมการผลิตยังคงอ่อนแอต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ธนาคารโลก ยังได้คาดการณ์ว่าการระบาดของ COVID-19 จะทำให้คนไทยกว่า 1 ล้านคนสูญเสียความยากจน (The Bangkok Insight, 2564) จากรายงานของธนาคารโลกผ่าน “รายงานตามติดเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก” ภายใต้วหัวข้อเรื่อง “การฟื้นตัวที่ไม่เท่ากัน” (ธนาคารโลก ประเทศไทย, 2564) ธนาคารโลกประจำประเทศไทยประเมินว่า แนวโน้มเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยได้ปรับลดประมาณการการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยปี 2564 อยู่ที่ 3.4% ลดลงจากเดิมที่คาดว่าจะเติบโตได้ถึง 4% และคาดว่าจะกลับมาฟื้นตัวได้เต็มศักยภาพเหมือนก่อนการระบาด COVID-19 ในปี 2565 ในอัตราการเติบโตที่ 4.7% ซึ่งปัจจัยสำคัญคือ การบริหารจัดการเรื่อง

วัคซีน COVID-19 ที่มีแผนกระจายแก่ประชาชน 50-60% ของประเทศภายในปีนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อภาคการท่องเที่ยวให้กลับเข้ามา โดยเบื้องต้นธนาคารโลก ประเมินว่าปี 2564 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศไทยประมาณ 4-5 ล้านคน

นอกจากนั้น ธนาคารโลกยังประมาณการว่าหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ความเหลื่อมล้ำและความยากจนในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1 ล้านคนจากประมาณการเดิม ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ความยากจนไม่ลดลงในรอบ 20 ปี สำหรับกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มคนยากจนและธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) เนื่องจากเข้าถึงบริการทางสังคมได้ไม่เท่าเทียมกัน

การร่วมแก้ปัญหาความยากจนขององค์กรนานาชาติ

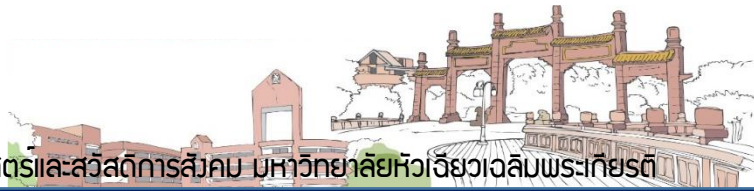
ในระดับโลก มีองค์กรนานาชาติจำนวนมากที่มุ่งเน้นการจัดปัญหาความยากจนในประเทศที่มีปัญหาความยากจนในระดับรุนแรงซึ่งอยู่ในทวีปแอฟริกา 3 ประเทศ คือ คองโก เอธิโอเปีย และไนจีเรีย และในทวีปเอเชีย 2 ประเทศ คือ อินเดีย และบังกลาเทศ ในบทความนี้นำเสนอองค์กรนานาชาติ 5 องค์กรดังนี้

1. องค์กรสหประชาชาติ องค์กรสหประชาชาติเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 193 ประเทศ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์และหลักการที่มีอยู่ในกฎบัตรของสหประชาชาติเพื่อร่วมกันเสริมสร้างพัฒนาประชาคมโลกแก้ปัญหาที่ประสบและค้นหาแนวทางแก้ไขร่วมกันเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนานาชาติ โดยองค์การ

สหประชาชาติดำเนินงาน ประสานงานกับกองทุนโครงการต่าง ๆ หน่วยงานอื่น ๆ ของระบบสหประชาชาติ ภารกิจขององค์การสหประชาชาติครอบคลุม 5 ประเด็นหลัก คือ

- 1) รักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ (Maintain International Peace and Security)
- 2) ปกป้องสิทธิมนุษยชน (Protect Human Rights)
- 3) ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Deliver Humanitarian Aid)
- 4) สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการดำเนินการด้านสภาพภูมิอากาศ (Support Sustainable Development and Climate Action)
- 5) ยึดถือกฎหมายระหว่างประเทศ (Uphold International Law)

ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ 70 เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ สมาชิกสหประชาชาติรวม 193 ประเทศ ได้ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกัน ภายใต้การดูแลสนับสนุน ติดตามของ the UN Department of

Economic and Social Affairs (UN DESA) ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (2558 - 2573) ซึ่งเป็นเสมือนพิมพ์เขียวในการพัฒนาชาติของนานาประเทศ ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลักที่สอดคล้องกับ หลักสิทธิมนุษยชน โดยมีเป้าหมายประการแรกที่สำคัญ คือ การขจัดความยากจน โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1: ขจัดความยากจน

เป้าหมายที่ 2: ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการสำหรับทุกคนในทุกวัย

เป้าหมายที่ 3: สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย

เป้าหมายที่ 4: สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายที่ 5: บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง

เป้าหมายที่ 6: สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 7: สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ยั่งยืนในราคาที่ย่อมเยา

เป้าหมายที่ 8: ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ มีผลิตภาพ และการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน

เป้าหมายที่ 9: สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 11: ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันและยั่งยืน

เป้าหมายที่ 12: สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13: เร่งต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ 14: อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 15: ปกป้อง พื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

เป้าหมายที่ 16: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ

เป้าหมายที่ 17: เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 17 เป้าหมายนี้ ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย

(SDG Targets) ที่มีความเป็นสากลเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา โดยสามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่

1) **การพัฒนาคน (People)** ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

2) **สิ่งแวดล้อม (Planet)** ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป

3) **เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity)** ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ

4) **สันติภาพและความยุติธรรม (Peace)** ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก

5) **ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)** ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมาย 5 ประการในการขจัดความยากจนขององค์การสหประชาชาติ

1) ภายในปี 2030 ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไป ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีความจำเป็นรายวันต่ำกว่า 1.90 ดอลลาร์ต่อวัน

2) ภายในปี 2030 ลดสัดส่วน ชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ

ตามนิยามของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง

3) ภายในปี 2030 ดำเนินการให้ทุกคนมีระบบและมาตรการคุ้มครองทางสังคมระดับประเทศที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงฐานการคุ้มครองทางสังคม (floors) โดยให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรยากจนและกลุ่มเปราะบางให้มากที่สุด

4) ภายในปี 2030 สร้างหลักประกันว่าชายและหญิงทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ยากจนและเปราะบาง มีสิทธิเท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การเป็นเจ้าของและมีสิทธิในที่ดินและทรัพย์สินในรูปแบบอื่น มรดกทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริการทางการเงิน ซึ่งรวมถึงระบบการเงินระดับฐานราก (microfinance)

5) ภายในปี 2030 สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้ที่ยากจนและอยู่ในสถานการณ์เปราะบาง รวมทั้งลดความเสี่ยงและความล่อแหลมต่อภาวะสภาพอากาศผันผวนรุนแรง การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ

2. ธนาคารโลก (World Bank) เป็นองค์กรสำคัญระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 5 สถาบันสำคัญที่ทำงานร่วมกันเพื่อบูชาขจัดความยากจน ส่งเสริมความเจริญมั่นคง และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่มานานชาติ ธนาคารโลกถือเป็นแหล่งเงินทุนและความรู้ที่สำคัญสำหรับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและความช่วยเหลือทางเทคนิค การแบ่งปันให้ความรู้และนวัตกรรมใหม่สำหรับพัฒนาประเทศและ

แก้ปัญหาความจน โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ธนาคารโลกได้ให้ทุนสนับสนุนโครงการพัฒนากว่า 12,000 โครงการ การให้ความช่วยเหลือผ่านการให้เงินทุนแก่โครงการพัฒนาทั่วโลก การช่วยเหลือเงินกู้แบบปลอดดอกเบี้ยและเงินช่วยเหลือ

ธนาคารโลกมี 3 แนวทางสำคัญในการทำงานร่วมกับนานาชาติเพื่อขจัดความยากจนและเพิ่มศักยภาพให้กับคนที่ยากจนที่สุด โดยมีภารกิจหลักคือ

1) การช่วยสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้คน

2) การลงทุนในคน หรือ การเสริมสร้างทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง (Human Capital)

3) ความสามารถต่อสู้กับภาวะวิกฤต และภัยคุกคามต่าง ๆ อาทิ Climate Change สงคราม ความขัดแย้ง โรคระบาด ภัยธรรมชาติต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและสันติภาพในภูมิภาค

4) โดยเฉพาะในช่วงวิกฤต COVID-19 ธนาคารโลกมุ่งเน้นไปที่ผู้ยากจนและกลุ่มเสี่ยงที่สุด รวมถึงบรรดาผู้ลี้ภัย การสนับสนุนภัยคุกคามที่เกิดจาก COVID-19 และการเสริมสร้างระบบระดับชาติด้านสาธารณสุข โดยในขณะนี้ 1 ใน 3 ของโครงการของธนาคารโลกมุ่งไปที่การต่อสู้กับโรคระบาดและผู้ที่ได้รับผลกระทบ

3. Oxfam International เป็นองค์กรระดับนานาชาติที่ทำงานเพื่อมุ่งยุติความยากจน การทำงานร่วมกับพันธมิตร โดยผสมผสานระหว่างกลยุทธ์และนวัตกรรมที่ใช้ได้จริงเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาการศึกษา การรณรงค์ การสนับสนุนและ

ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในภัยพิบัติและความขัดแย้ง ตั้งแต่สุขาภิบาลและน้ำสะอาดไปจนถึงการให้การศึกษาแก่เด็กให้เข้าโรงเรียนมากขึ้น โดยร่วมมือเป็นสมาพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งประกอบด้วย 19 องค์กรที่ทำงานร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่นใน 90 ประเทศ นอกจากช่วยสร้างคุณภาพชีวิต ยังมุ่งทำงานเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขที่เป็นนวัตกรรมและเป็นประโยชน์สำหรับผู้คนเพื่อยุติความยากจน รวมถึงการต่อสู้ด้านสิทธิมนุษยชน ความไม่เท่าเทียมที่ทำให้ผู้คนตกอยู่ในความยากจนและความอยุติธรรม องค์กร Oxfam International ทำงานกับผู้คนกว่า 22.3 ล้านคนทั่วโลก สรุปภารกิจหลักคือ

1) จัดให้มีน้ำสะอาดและเรื่องสุขอนามัย

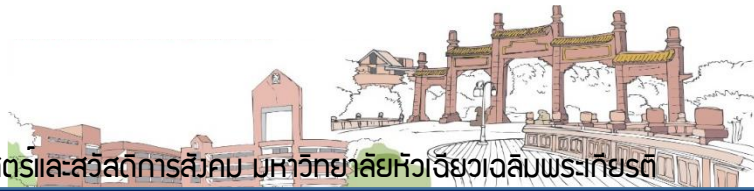
2) โครงการสนับสนุนการขาดแคลนอาหาร

3) การบรรเทาทุกข์ผู้เดือดร้อนจากภาวะสงครามและภัยพิบัติ

4) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันของชายและหญิง และการเข้าถึงบริการที่สำคัญต่าง ๆ

4. The Organization for Poverty Alleviation and Development (OPAD)

องค์กรเพื่อการบรรเทาความยากจนและการพัฒนา เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่ทำงานเพื่อให้การบรรเทาความยากจน โดยการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิสัยทัศน์ของ OPAD คือ ปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพของคนทุกคน โดยถือว่าพวกเขาเป็นทรัพยากรไม่ใช่เหยื่อ ในปัจจุบัน OPAD ดำเนินโครงการต่าง ๆ ในประเทศ

กำลังพัฒนากว่า 40 ประเทศ เพื่อจัดความยากจน โดยใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือ การให้ศึกษาอบรม การพัฒนาเศรษฐกิจ การส่งเสริมสุขภาพและการกระจายรายได้ นอกจากนี้ยังสนับสนุนสิทธิที่เท่าเทียมกันในทรัพยากรทางเศรษฐกิจระหว่างชายและหญิง และทำงานร่วมกับผู้ผลิตอาหารรายย่อย เช่น กลุ่มเกษตรกรสตรีชนพื้นเมืองเพื่อสร้างรายได้และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ยังสนับสนุนท้องถิ่นต่างๆ ในการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในประเทศยากจน และสนับสนุนกฎหมายระหว่างประเทศที่ปกป้องคุณค่าด้านมนุษยธรรมในวัฒนธรรมต่าง ๆ ในเวลาเดียวกันยังช่วยสนับสนุนให้ผู้คนทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถมีบทบาทและมีส่วนร่วมในชุมชนของพวกเขา สรุปรายการหลักของ OPAD คือ

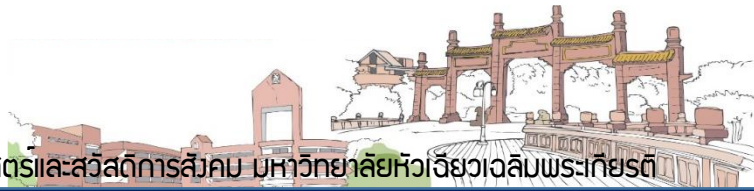
- 1) การให้การศึกษา การให้ความรู้พัฒนาเด็กและเยาวชน
- 2) การช่วยเหลือดูแลเด็ก ๆ ที่ขาดแคลน
- 3) โครงการช่วยบรรเทาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 4) สร้างเสริมชุมชนและผู้ประกอบการเยาวชน เพื่อเพิ่มการจ้างงาน

5. องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือเด็กยากจนและวัยรุ่นที่ด้อยโอกาส โดยมุ่งให้ความช่วยเหลือและปกป้องสิทธิของเด็กทั่วโลก องค์การยูนิเซฟทำงานในกว่า 190 ประเทศเพื่อช่วยชีวิตเด็ก ๆ ปกป้องสิทธิของพวกเขาและช่วยเสริมสร้างศักยภาพของพวกเขาตั้งแต่เด็กปฐมวัยจนถึงวัยรุ่น โดยมีภารกิจในการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก

เพื่อให้เด็กทุกคนมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย อาทิ การลดการเสียชีวิตของเด็กทั่วโลก การสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ตกอยู่ในอันตรายในการถูกทิ้ง การส่งเสริมเด็กและสตรีโดยช่วยให้มีส่วนร่วมในระบบการเมืองสังคมและเศรษฐกิจ การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่พัฒนาเด็กและเยาวชน และช่วยเหลือในภาวะภัยพิบัติ สงคราม หรือสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ

องค์การยูนิเซฟเริ่มงานในประเทศไทยใน พ.ศ. 2491 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพ สุขอนามัยและโภชนาการของเด็กไทย มีการสนับสนุนโครงการเพื่อจัดโรคภัยในเด็ก ๆ โครงการฉีดวัคซีนป้องกันโรค และการจัดน้ำดื่มสะอาดและสุขอนามัยในพื้นที่ชนบท ตลอดจนการแจกจ่ายนมถั่วเหลืองผสมข้าวโพดและเกลือผสมไอโอดีน เป็นต้น สรุปรายการหลักขององค์การยูนิเซฟคือ

- 1) การปกป้องคุ้มครองเด็ก (Child Protection)
- 2) โครงการเสริมสร้างพัฒนาชีวิตวัยรุ่นให้เติบโตอย่างมีศักยภาพ
- 3) การช่วยเหลือเด็กที่พลัดบ้าน อาทิ จากความขัดแย้ง ความยากจน ผู้อพยพ เด็กเร่ร่อน
- 4) การให้ความช่วยเหลือเด็กที่พิการ
- 5) ความช่วยเหลือเด็กจากสภาพแวดล้อมและ Climate Change เช่น ผลจากโรคระบาด COVID 19 ภัยธรรมชาติ
- 6) การส่งเสริมความเท่าเทียมกันในเด็กชายและหญิง

การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำเสนอรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2560 โดยได้กล่าวถึงความยากจนและความเหลื่อมล้ำว่าเป็นปัญหาที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ เนื่องจากความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมไทย ขณะเดียวกันความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่นำไปสู่ปัญหาความยากจนได้ ทั้งนี้ ภายใต้อายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประเทศไทย โดยในระยะสั้นได้นำเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย แบ่งเป็น 5 ด้านสำคัญดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมการมีงานทำ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนยากจนสามารถหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนได้ เนื่องจากยังมีคนยากจนจำนวนมากที่ไม่ได้ทำงาน โดยแนวทางที่สำคัญในด้านนี้คือ

1) การพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาคุณภาพแรงงานทั้งด้านทักษะฝีมือแรงงาน ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะทางภาษา และทักษะด้านการจัดการ

2) ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุด้วยการยืดช่วงเวลาทำงานและเพิ่มโอกาสในการทำงาน

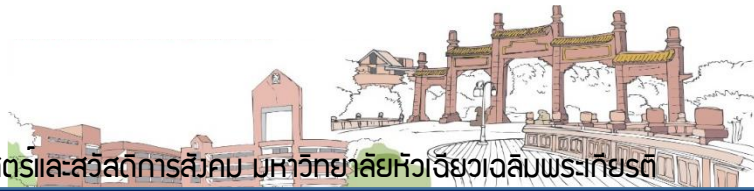
3) การส่งเสริมให้มีโครงสร้างค่าจ้างในสถานประกอบการที่สอดคล้องกับความสามารถและประสบการณ์ รวมทั้งยกระดับกลไกการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ใช้แรงงานให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

4) การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการกระบวนการผลิต การแปรรูป รวมถึงการจัดหาช่องทางการตลาด

5) จัดหาแหล่งทุนให้เกษตรกรรายย่อยมีทุนในการพัฒนาการเกษตรและยกระดับเป็นผู้ประกอบการการเกษตร

2. ด้านการกระจายถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ไม่มียากเป็นกรรมสิทธิ์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

3. ด้านการจัดสวัสดิการ การมีสวัสดิการที่ตรงจุด และตอบสนองต่อปัญหาของกลุ่มคนจนจะ

เป็นการช่วยลดทั้งปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ โดยแนวทางการจัดสวัสดิการคือ

1) พัฒนาระบบสวัสดิการ หลักประกันทางสังคม และหลักประกันทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยใช้ระบบฐานข้อมูลในการจัดสวัสดิการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยหลักประกันทางเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ หลักประกันรายได้ของกลุ่มเกษตรกร หลักประกันด้านการออม และการบริหารจัดการการเงินต้องส่งเสริมให้คนยากจนทุกคนมีการออมในระดับที่เหมาะสม ไม่เป็นภาระเมื่อเข้าสู่ช่วงสูงวัย

2) การกระจายบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข ด้วยการพัฒนาสถานพยาบาลให้เพิ่มกำลังคนและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการขยายการให้บริการ รวมทั้งยกระดับคุณภาพการให้บริการตามมาตรฐานสากลทั่วทุกพื้นที่ และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น

3) เน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะกลุ่มประชากรในพื้นที่ห่างไกลและยากจน และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ การสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ รวมถึงระบบการติดตามสนับสนุนและประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชาชน

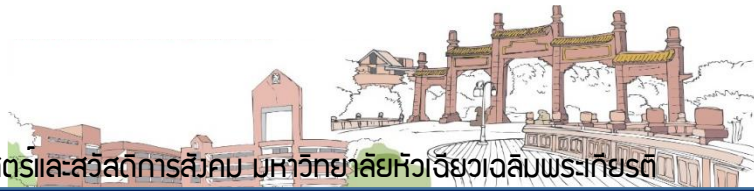
4. ด้านกฎหมาย การมีกฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์ต่อคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมเป็นอีกปัจจัย

หนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้ โดยมีแนวทางคือ

1) ปรับปรุงระบบและกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค การสนับสนุนองค์กรของผู้บริโภคให้มีความเข้มแข็ง ป้องกันการละเมิดสิทธิผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ปฏิรูประบบภาษี โดยกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความเสมอภาคที่สำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษี และพัฒนาระบบข้อมูลการทำธุรกรรมทางการเงินของประชาชนและภาคธุรกิจ กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมเพื่อนำไปใช้ในการจัดบริการที่ชัดเจน

5. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งหนึ่งที่รัฐจำเป็นต้องจัดหาให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียม เนื่องจากว่า ยังมีโครงสร้างพื้นฐานในบางประเภทที่ยังเหลื่อมล้ำอยู่ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางในการดำเนินการแก้ไขคือ การกระจายโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี คมนาคม ขนส่งมวลชน การสื่อสาร พลังงาน สิ่งแวดล้อม โดยให้การจัดทำผังเมืองและผังภาค เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากร เพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดิน ลดการกระจุกกระจายของเมือง ปกป้องพื้นที่เกษตรกรรม วางแผนโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคให้มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างโครงสร้างพื้นฐานกับจำนวนประชากร และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของแหล่งงาน และการจ้างงาน

แนวทางการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ ไทยหลังวิกฤต COVID-19

สมชัย จิตสุชน (2563) ผู้อำนวยการวิจัยด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้วิเคราะห์บทเรียนจากมิติต่างๆ ที่ได้รับจากวิกฤตการระบาดของ COVID-19 และได้ประมวลสรุปเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย 9 ประการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย อันนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนของประเทศชาติ ดังนี้

1. วิเคราะห์และคำนึงถึงมิติความเหลื่อมล้ำในทุกนโยบาย: วิกฤต COVID-19 ทำให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และแนวโน้มที่ความเหลื่อมล้ำจะเพิ่มทวีขึ้นหลังเกิดการระบาด จำเป็นที่รัฐจะต้องรอบคอบระมัดระวังในการกำหนดนโยบาย โครงการต่างๆ ที่จะมีผลต่อความเหลื่อมล้ำในสังคม

2. พัฒนาทุนมนุษย์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในทุกระดับ: โดยเฉพาะลดความเหลื่อมล้ำคุณภาพการศึกษา พัฒนาเด็กปฐมวัย สร้างความรู้ วินัย ทักษะทางการเงินให้กับประชาชนฐานราก สร้างความรู้ในการดูแลสุขภาพและความรู้ทางดิจิทัลให้ประชาชนฐานราก

3. ปฏิรูประบบความคุ้มครองทางสังคม: เพิ่มแนวคิดการให้ความช่วยเหลือแบบถ้วนหน้าซึ่งป้องกันการตกหล่น การใช้ระบบไอทีมาบริหารจัดการระบบประกันสังคมและการคุ้มครองทางสังคมอย่างเต็มรูปแบบ มีฐานข้อมูลผู้ได้รับสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมเพื่อป้องกันทั้งการตกหล่นและ

การได้รับความช่วยเหลือซ้ำซ้อน รวมถึงมีมาตรการในการป้องกันปัญหาความยากจนเรื้อรัง

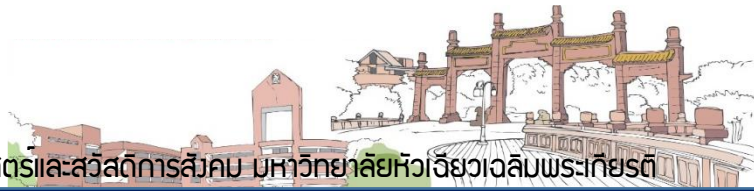
4. พัฒนาเทคโนโลยีที่เอื้อต่อรากหญ้าและธุรกิจรายเล็ก: ประชาชนฐานรากไม่สามารถพัฒนาก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การให้บริการคนยากจนได้รวดเร็วขึ้น

5. ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนได้ จากฐานคิดของความมีเหตุผล พอประมาณ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้ช่วยให้ประชาชนและองค์กรต่างๆ ผ่านพ้นวิกฤตการระบาดของ COVID-19

6. ปรับระบบราชการให้มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวมากขึ้น: ควรพัฒนาให้มีความสามารถในการปรับตัวที่รวดเร็วและทันการณ์ เนื่องด้วยระบบราชการไทยยังมีระบบการบริหารที่ไม่คล่องตัว เน้นการตรวจสอบ ระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิรูปพัฒนาอย่างแท้จริง

7. ป้องกันการผูกขาดและคอร์รัปชันและยกระดับธรรมาภิบาล: การผูกขาด การคอร์รัปชัน และการขาดธรรมาภิบาลที่ดีทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย จำเป็นที่ภาคประชาสังคมและองค์กรอิสระต้องมีส่วนร่วมในการติดตามอย่างเด่นชัด

8. ปรับทัศนคติสังคม: เนื่องด้วยประชาชนบางส่วนยังมีทัศนคติในการแก้ปัญหาความยากจนที่ไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง เช่น มีทัศนคติว่าความยากจนเป็นผลจากบุญกรรมแต่ชาติก่อน

9. ส่งเสริมประชาธิปไตยที่แท้จริงและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชน: มุ่งพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีสิทธิมีเสียงในการกำหนดนโยบาย มุ่งเน้นพัฒนาการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเพื่อประชาชนให้ได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือ การส่งเสริมพัฒนาในด้านต่าง ๆ

บทสรุป

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยเรา และของนานาชาติ แม้ว่าสถานการณ์ภาพรวมจะพบว่า ปัญหาความยากจนทั้งในประเทศไทยและในระดับนานาชาติมีแนวโน้มลดลงจากในอดีต คนยากจนขั้นรุนแรงลดลงกว่าครึ่งในหลายทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามยังมีความยากจนทุกขียากมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนคือ 1.90 ดอลลาร์ต่อวันอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น ในเขตพื้นที่ชนบททางไกล ในประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดเสถียรภาพ หรืออยู่ในภาวะสงคราม ประสบภัยธรรมชาติ รวมถึงการระบาดของโรคอุบัติใหม่

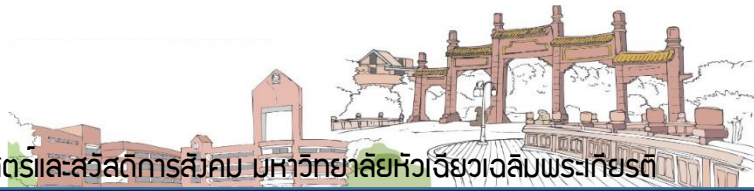
การจัดปัญหาความยากจนทั้งในประเทศไทย และในโลกจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่นานาชาติจะต้องแก้ไขพัฒนาสาเหตุของความยากจนในประเทศของตน รัฐบาลแต่ละประเทศจะต้องประสานความร่วมมือกับนานาชาติ และร่วมมือกับองค์กรสาธารณกุศลต่างๆ เพื่อจัดความยากจนให้ลดลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อันเป็นวาระการพัฒนาสหประชาชาติ ที่นานาชาติได้ลงนามร่วมกันเมื่อปี

2015 (พ.ศ. 2558) โดยเป้าหมายประการแรกที่สำคัญคือ การจัดความยากจน ลดจำนวนผู้ไม่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนให้เป็นศูนย์ภายในปี 2030 โดยที่ผ่านมามีประเทศไทยและนานาชาติได้พยายามดำเนินการและมีแนวโน้มสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในปี 2030 แต่การระบาดของ COVID-19 เป็นสาเหตุและอุปสรรคสำคัญที่สร้างบาดแผลและผลกระทบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความยากจนขั้นรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกหลายสิบล้านคนทั่วโลก และทำให้เป้าหมายการจัดความยากจนยังไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ในปี 2030 ดังนั้นท่ามกลางวิกฤตและหลังวิกฤตปัญหา COVID-19 ประเทศไทยและนานาชาติยังต้องมุ่งมั่นและเร่งฟื้นฟูแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทย ท่ามกลางความท้าทายและผันผวนของวิกฤตปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะ COVID-19 หากมีนโยบายที่ถูกต้องและมีการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถจัดปัญหาความยากจนได้ผลสำเร็จเร็วยิ่งขึ้น ในการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทยควรแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล และระดับโครงสร้าง ดังนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคล ควรมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ เพิ่มความสามารถของคนยากจนให้มีภูมิคุ้มกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ใน 2 บริบท คือ

1.1 การพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมในชีวิต ผู้ที่ปรารถนาจะหนีจากความยากจนจำเป็นต้องยึดมั่นคุณธรรม เสริมสร้างคุณลักษณะและมีค่านิยม

ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น มีความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ รู้จักประหยัดอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ลุ่มหลงในอบายมุข มีระเบียบวินัยในตนเอง มีเป้าหมายในชีวิต

1.2 การส่งเสริมให้มีการศึกษาและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถช่วยผู้คนที่หลุดพ้นความยากจน โดยช่วยให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพ แต่ละคนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาทักษะการทำงาน การเพิ่มความรู้ความชำนาญในสาขาอาชีพของตน รวมถึงการเรียนรู้และสามารถปรับตัวพัฒนาสู่รูปแบบวิถีใหม่ เพื่อทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถนำเทคโนโลยีและข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการยึดมั่นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

2. ระดับโครงสร้าง

2.1 การปฏิรูประบบการเมือง การพัฒนา นักการเมืองให้มีคุณภาพเพื่อมาบริหารประเทศ ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาระบบโครงสร้างสำคัญของประเทศ เช่น โครงสร้างด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา

2.2 การปฏิรูประบบโครงสร้างของสถาบัน เช่น ปรับปรุงระบบบริหารจัดการของภาครัฐ การส่งเสริมนโยบายการพัฒนา การสร้างระบบกฎหมายที่เป็นธรรม การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม

การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น การส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจให้เข้มแข็งหรือมีสวัสดิการในระดับชุมชน ท้องถิ่น

2.3 การแก้ไขความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น การให้คนยากจนมีโอกาสศึกษา หรือรับบริการทางสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม การจัดสวัสดิการทางสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึง รวมถึงให้มีหลักประกันป้องกันเพื่อไม่ให้ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสมีชีวิตที่ทุกข์ยากเพิ่มขึ้นจากภัยธรรมชาติ หรือโรคอุบัติใหม่

2.4 การปฏิรูปการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น มุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กไทยให้มีการศึกษาอย่างทั่วถึง เพราะผลการศึกษาชี้ว่า คนจนมักเป็นผู้มีการศึกษาดำ เป็นเกษตรกรที่ขาดความรู้ การได้รับการศึกษามีความรู้ เมื่อเติบโตขึ้นจะมีองค์ความรู้และศักยภาพในการประกอบอาชีพ สามารถเลี้ยงชีพอย่างยั่งยืน นำพาครอบครัวของตนหลีกเลี่ยงความยากจนได้ รวมถึงการลงทุนในทรัพยากรบุคคล เช่น การให้ความรู้ สนับสนุนการฝึกอบรมทักษะเพื่อสร้างคนไทยที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะความชำนาญในการทำงาน พัฒนาดันให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง รวมถึงพัฒนาด้านภาษาเพื่อสื่อสารในโลกไร้พรมแดน

ในการแก้ปัญหาความยากจนทั้ง 2 ระดับ ประเทศไทยต้องเป็นหลักในการแก้ปัญหาในประเทศของตนเองอย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกันก็ควรเปิดช่องทางให้องค์กรนานาชาติเข้ามาช่วยแก้ปัญหาด้วย โดยอยู่บนพื้นฐานของการร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งองค์กรนานาชาติต่าง ๆ มีความ

ปรารถนาดีต่อมวลมนุษยชาติในการดำรงไว้ซึ่ง
มนุษยธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ร่วมถึงการ
ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนและ
นานาชาติ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

อันเป็นวาระการพัฒนาของสหประชาชาติ เพื่อขจัด
ความยากจนและนำความผาสุกและสวัสดิภาพมาสู่
ประเทศไทยและนานาชาติ

บรรณานุกรม

- ธนาคารโลก ประเทศไทย. (2564). *การฟื้นตัวที่ไม่เท่ากันส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นทั่วเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2564, จาก <https://thaipublica.org/2021/03/world-bank-report-uneven-recovery-widen-inequality-across-east-asia-pacific/>
- ชนพล สราญจิตร. (2558). *ปัญหาความยากจนในสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2564, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/download/48375/40186>
- สมชัย จิตสุชน. (2563). *ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : เปลี่ยนวิกฤตโควิด-19 ให้เป็นโอกาส*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2564, จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2020/12/wb168.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานในการแก้ไข
ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=social&nid=10855
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562*. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2564, จาก <http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0>
- The Bangkok Insight. (2564). *ธนาคารโลกชี้ COVID-19 ฉุกเฉินไทย 1 ล้านคนสู่ความยากจน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/covid-19-business/583095/>
- World Economic Forum. (2020). *COVID-19 could push 100 million people into extreme poverty, says World Bank*. Retrieved April 22, 2021, from <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/world-bank-coronavirus-covid19-extreme-poverty>
- Concern Worldwide. (2020). *11 Top causes of global poverty*. Retrieved April 22, 2021 from <https://www.concernusa.org/story/causes-of-poverty/>
- United Nations.(2015). *70 Ways the UN Makes A Difference*. Retrieved April 13, 2020, from

<https://www.un.org/un70/en/content/70ways/index.html#health>

United Nation. (2021). *End poverty in all its forms everywhere*. Retrieved April 19, 2021, from

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>